

המורחית". הוא שהורה לצבא הבריטי פרק חדש במלתמות גריליה. לאות ולטופת היה איפוא הדבר שב־5 במאי 1941, בדיוק חמש שנים לאחר כניסת המרשל פֶּדוליו לאדיס־אבבה, ירד הקיסר היילה סילסיה מהר אנטוטו ונכנס לבירתו הקדומה־לפני המכונית שלו צעד הבמליון החבשי השני, ומאתריה במליון־הספר במצנפותיו. מכונית אחרת הסיעה את ראש „משלחת 101" הקרת; בימים הקשים במרם נמצאו כלי זין וצבא סדיר הוא הוא אשר סעד את הפרסטיוז'ה של בריטניה והקיסר גם יחד בגוג'אם העיפה והרצוצה. ובהכנסם בסך לאדיס־אבבה — היו 50 הגמלים הנאמנים האחרונים משיירות־האספקה שלהם, אשר כבר לא צלחו לכל עמל, נטבחים על גבעות מעל; את עצמותיהם של שאר פֶּדוֹ האלפים יכול אתה למצוא לאורך כל הדרך בואכה סודן.

ג. ל. סטיר

„גדעון" בחבש

החבשים דרשו את התחמושת שדובר עליה בפגישה שנערכה ב־28 ליוני בואדי חֶלְפָּה. הורכב ועד מצומצם שנועד להעלות את כל הנשק, הכבד ממשקל רובה, אשר ניתן להפנות ולהעמידו לצרכי ההתקוממות; הם מצאו 25 מקלעים וכמה רובים אנטי־טנקיים. המותר לא הגיע משום־מה לעולם לתעודתו. מזכיר המדינה גילה עד מהרה את מקום־התורפה שבכל מנגנון־ה«Q»* אשר גועד לסייע בידי דן*** בגוג'אם, בעת ששאל מהו מספר הרובים שנשלחו להתם. הוגד לו שהמספר עדיין אינו מחזור, אולם גם דבר זה ימצא את פתרונו. היילה סילסיה אף הוא דרש לכנס את אנשי המשמר עבורו ולהתחיל באימוני הפליטים החבשים. עוד לפני־כן בא בדרישה לגייס את אנשי אריטריאה שבקניה, אך הוגד לו כי אין להשתמש בהם; לפי תקנות המלחמה נחשבו אנשי אריטריאה לעריקים, ומשום־כך נבצר מהם להתיצב בקרב נגד האיטלקים, אשר את שורותיהם נטשו. אולם יש ויש להביאם בחשבון לסלילת דרכים בקניה. כשענין הפולמוס הזה הגיע לאזני מר אידן — אומרים כי פלט מפיו רק מלה אחת, היא אחת הנמרצות בכל הלשון האנגלית. הובעה גם סברה כי יתכן שאנשי אריטריאה אינם נושאים כלל את נפשם למלחמה. לפיכך מיהרו אנדריו צ'פמן־אנדריוס**** ולורנצו, אריטראי לפי מוצאו, לסור אל מחנה האריטראים שבקניה, מקום שם חנו האנשים חמושי מעדרים. הוקראה לפניהם הזמנת הקיסר. לשמע הבשורה הזו יצאו אנשי אריטריאה מגדרם מרוב חדוה. האנשים החלו להשתולל, והיו מטופפים ברגליהם ומנשקים לתותם־המלך ולרגליו ולחיוו של לורנצו. כפי שהסבירו — אין מלאכת הכבישים לפי רוחם.

המדיניות שנקט מר אידן נשאה מיד פרי הילולים. הובא מן המזרח התיכון המיור (אחרי־כן נתעלה לדרגת לויטננט־קולונל. ואחרי־כן לקולונל*****) אורד וינגיט (מחיל־

* המיניסטר למלחמה, מר א. אידן, כאשר בקר במזרח התיכון בחורף 1941. — המער.
 ** «Q» (Quartermaster-General) — כנוי מקוצר למנגנון האפסנאות הצבאי. — המער.
 *** הקולונל דן סנדפורד, ראש המשלחת הבריטית שפעלה אז בגבול גוג'אם, בעירף האויב. — המער.
 **** מי שהיה קונסול בריטי בהרר, שבחבש. — המער.
 ***** ומאז — גם לבריגדיר. — המער.

התוחגים המלכותי, חבר ל«מסדר השירות-המצוין», שהיה קרוב קרבת-משפחה למפורסם שבין הסירדארים (המפקדים הראשיים) והמושלים של ארץ-סודן. כאן המשיך באותה המזיגה של אידיאליות ותקיפות כשם שנהג בהיותו בארץ-ישראל. בה זכה לאות-כבוד בשל ארגון חבורות יהודיות מיוחדות לקרבות-ליל נגד הטרוריסטים הערביים. עשוי לכלי חת, עירני תמיד ורגיש לבלתי-צפוי שבמערכת-קרבות מסוג זה, שפיתח בלבו אמונה כאמונתו של הצנחן. — באומץ-לב, הולכת-שולל ובמעשה-סתע כנשק העיקרי במלחמה מודרנית. עקשן הוא, אך לא מסוג אותם האוילים שערפם גיד ברזל. כחוש ודל-גו, והטיה בכתפיו כדרך הצבוע; אפו גרום פנוסח ולינגטון, והעינים הסמוכות מעליו מעידות על סער-רוחו וחריונות-שכלו. היה בו משהו מאיש-הבמה, והוא אהב את המוזר ואת ה«טריפה» (במובן התניכי של המלה, שלפי מושגי ימינו הגיגיו הם ללא דופי). בשעת ארוחת ערב תאר בהתלהבות קרירה את דרכו כציד-צבועים באקדוחים לאור הירח בסביבת קסאלה. אחר כך היה ממשיך ומתאר את ארחותיו החברותיים של הצבוע, כיצד עיניו המסוכנות זורחות באפלה לאחר שנפצע וכיצד הוא גורר את כרעיו האחוריות, ומהו הסעד שצבועים אחרים יסעדו לחברם הפצוע. אחרי-כן גסבה השיחה בהיסח הדעת אל צפיעי גמלים המשריצים זבובים. ומכאן אל הזבובים הניתנים כתוך כוס וכיצד הם נוהגים לאחר שתהפוך את הכוס על פיה. ולאחר יום סוער במשרד, בשעה שתלמיד זה של בעל-זבוב עולה על משכבו, ישפסף היטב את חוט השדרה אשר לו במברש-גומי. השעון-המעורר שלו. המקימו ממסתו כל בוקר, נתון בידו כל היום כולו.

חיבה יתרה גודעת ממנו להעיר חמתם של חיילים-שבמקצוע בהעלותו לפניהם את סכלותם הרבה ואת ערמתם הגסה, ערמת-בצע, בענינים של מה בכך — והכל בנוסחאות אנליטיים צוגנים של חוקר בדרכי החברה. «הקוף הצבאי», זה היה אחד הטיפוסים החביבים עליו. אולם וינגיט שירת ב«חיל המגן הסודני», והקצינים שבחיל זה עמדו על טיבו. הם לא היו מתוכחים עמו אלא בנושאים של «עולם הזה», כגון עניני פקידים וחדרי משרד. אחד מן הדברים המעבירים את וינגיט על דעתו היא העובדה שבני מולדתו האנגלים סופגים דברי בקורת כספוג.

אולם הם כבדוהו. הוא היה איש צבא שענינו בראשו, בעל-דמיון ומוכשר למעלה מן המידה הממוצעת המצויה בגייסות הגדולים שבעולם. שום תיאוריה לא הייתה קדושה בעיניו, ולא זו בלבד, אלא שהיה מעמיד במקומה אחת משלו, ואם גם הייתה נראית בעיניך כסמל הטירוף, הרי במעמקי לבך שאינו נשמע להגיון קיננה ההרגשה כי הלז חונן באותה אכזריות צוננת ואמונה הדרושות לביצועה המוצלח. וינגיט החשיב מאד את האמונה; ולא זאת בלבד שגידל בתוכו אמון ללא סיג בכוחות עצמו, אלא גם שיוה למגמתו שאליה נכסף מעטה מיסטי: — הוא ביקש צדק ליהודים בארץ-ישראל, צדק לחבשים ולמלכם עמנו סה; ושלישית, מאמין הוא בכוח ההשגחה כאחד מחייליו של קרומול. אדיקותו השלמה לענין בו דבק נראתה לפעמים בעיני, עיני איש אסכולה אוניברסיטאית, כמטרידה. בו ביום שהגיע לחרטום לפקח על עבודת המטה בכל ענין ההתקוממות החבשית, סר למשרדו של אנדריו וביקש כי יראו לו בדיוק כיצד וכמה פעמים עליו להשתחוות בהופיעו לפני היילה סילטייה. וכשהובא לפני הקיסר הדהימו בפנותו אליו ערבית ובאמרו בפשיטות שהוא ילחום לו ולחבשים במאה אחוזים, ואחר כך דרש בכל תוקף כי להבא, כל פעם שיזכירו את מעשי החבשים כנגד האיטלקים, יש לכנות לבני-בריתנו בשם «פטרוטיים», כינוי אשר בעיני וינגיט היה שם

גרדף ל«קנאים» של ירושלים בשעה שטיטוס צר עליה. אני התנגדתי לכינוי הזה משום שהוא נטע בקרבנו תקוות אשר מן ההכרח היה כי תכזבנה. אמנם, החבשים אשר התגרו במשך חמש שנים רצופות באיטלקים היו באמת פטריוטים במלוא מובן המלה ופרשת סבלותיהם לא תכתב לעולם על ספר; אך הכינוי «פטריוט» מעלה לסנינו בבואה של אחד העולה לגרדום בראש זקוף משום שפוצץ במו־ידי תחנת־כוח, או של אחד האץ לקראת מכונת־ידיה למען רדת שאולה. חבשי שנקרא בשם פטריוט היה הרבה יותר בונה על הערמה ונוהר בנסיגותיו. לעתים רחוקות היה מסכן את נפשו, ועל פי רוב היה משתמט מאש קרבנות; חשירות העיקרי אשר שירת את מולדתו ואת הענין הבריטי הוא בזה שהיה שרוי בכל מקום ועם זה סמוי מן העין, וכל מעשיו שלהבא היו בחינת ספק לכל — כי היו ספק לו לעצמו... — ומשום כך השפיע השפעה מהפנטת על הגייסות האיטלקיים. אין ליחס תעצומת־סאר רבה לתנועה החבשית עד להתמוטטות האיטלקים. יש, אפוא, לסלוח לחייל הבריטי מן השורה, אשר «סדר־המערכה» של האויב וכוחות חילותיו שרותקו בפנים חבש לא היו נהירים לו, אם תקוותיו, שנתעוררו בשל הכברת־מלים על פטריוטיות, תקוות למאמץ מתוך הקרבה עצמית, נכזבו בעת שבא במגע עם אנשי גוגיאס; וכמעט שיש גם למחול לו על התמורה שחלה ברגשותיו.

וחרף כל קשחון רוחו והתמכרותו האכזרית למטרה הרי פניו של וינגיט היו לובשות ארשת אנושית לגמרי בעת שעלתה בת־צחוק על שפתיו. מבט־הזאב היה נעלם מעיניו.

* * *

קודם כל גמר אומר להפגש עם דן. הדרך הסנסציונית ביותר להוציא לפועל פגישה זו היתה ירידה במצנח, אך רעיון זה נתבטל משום שהאזור אינו רשום במפה. ולסיכך טס אליו, ב־20 בנובמבר, במטוס מסוג וינסנט. דן, אשר זו לו הפגישה הראשונה מאז אמצע־אבגוסט עם אדם לבן, יצא רכוב על פרד צחור לקדם את פניו בשדה־התעופה «מתוצרת־בית», שכמעט לא הספיק בשיעורו לנחיתת המטוס. במשך יומים תמימים נועדו יחד עם דיג'יט־מאץ מאנגאשה והתיעצו עמו.

בשעתו, במסעיו עם «חיל המגן הסודני», שוטט וינגיט עם אנשיו לכל רוחב האיזור, המשתרע לאורך כל הגבול החבשי, בין גאלאבאט ורוסיי־ס, והנהרות נהד ודינדר חוצים אותו ממזרח למערב, והוא משוכש בצידי הפילים ממערב־גוגיאס. בעלותו לראשונה בשמי חבש ב־20 בנובמבר, טס וינגיט ועבר מעל לחבל הדרומי של ארץ חסרת־צורה זו, ושמוותיה משכו מאוד את לבו. הוא חג הלאה, מצפון לרוכס־ההרים של בלאיה, ומעל מטוסו נראה לו גם האיזור הזה כחברו — ארץ טרשים שטוחה מכוסה עצי חורש כמושים, אשר רק מעטים מילידי הארץ ידורו בה ויחפרו את הסביבה. קשר־התחבורה היחיד שבאיזור זה היתה נתיבת משמרות, שחדלו להשתמש בה, אשר קישרה את צפונו של איזור זה עם דרומו, בין גוֹפָה לִמְטָמָה. במפות היתה מסומנת עוד דרך, שאינה בנמצא כלל, והיא מתפתלת מצפון־מערב לגבול סודן דרומה־מזרחה, למדרון־חבש, העוברת אף היא סמוך להר בלאיה, מצפונו. וינגיט ניחן במוח גיאומטרי, שהיה מגיע מיד אל מסקנותיו, כאותו קו ישר המחבר בדרך הקצרה ביותר את השטח שכין הנקודות: A—B.

כאן מצא פרצה נרחבת במערכת האיטלקים ובה התעתד לחדור. יש איפוא לשמוח על חוסר כל גתיבי-דרכים, אחרת נקל היה בידי האיטלקים להכותנו. וכי מה בכך אם מצרכי מזון ומשקה לא היו בנמצא; משא מסוג זה אפשר להעביר, בצירוף התחמושת – למסע-מלחמה גדול, באמצעות אלפי גמלים. וכי מה בכך אם אין להשיג מורה-דרך. מורי-הדרך מאז ומעולם מנחים אותך ישר לזרועות האויב, שכן הם גופם לא ידעו מעולם את הנתיב. קצין בריטי, שיצא להנחות את הטור, יעשה דרכו לבלאיה בעזרת המצפן, ומבצר נישא זה, בלאיה, יהא רומז לו בימי מסעו האחרונים ושומרו מכל רע, כאותו עמוד הענן שהנחה את ישראל במדבר. בלאיה (אשר רוני קריצ'לי* סיירה בינתיים מראש ועד רגל, ומצא כי מצודת-הרים טבעית היא, אם כי חסרה כל דבר מזון) היא שתהא הבסיס הראשון אשר וינגיט ירכוש בחבש.

על כל אלה החליט וינגיט בשעת טיסה עוד לפני שהתראה עם דן, ולא התנער מהם גם לאחר זה. הוא לא אדרש מדן אלא פרדות שיעשו את חתימת הדרך שבין בלאיה למדרון חבש, אשר אפילו וינגיט עצמו עם שוטו ביד לא האמין כי יוכל לעבור בה על הגמלים, אולם לדן ברי היה כי קשת למצוא פרדות וקשה מזה ענין האוכפים, שפן האיטלקים רכשו את כל אלה שבשוק לצרכי הצבא שלהם, והנָנְדִים, הסוחרים העוברים באורחות פרדות לסודן בימים כתיקונם, חיסלו את עסקיהם במשך חמש השנים של «איש הישר בעיניו יעשה». אולם הוא זימן עצמו לעשות ככל אשר תמצא ידו ואף לנסות להקים משמר לקיסר מאנשי-המקום.

ב-22 בחודש חזר וינגיט מדרכו ומיהר לקהיר. לא נתחור עד היום מה הן השיטות שנקט וינגיט בקהיר, אולם בהפגשי עמו שנית, מצאתיו ניצב, וארשת נצחון זועפת על פניו, על מפת חבש גדולה ובידו מטאטא. כל אלה אשר ענין חבש היה קרוב ללבם כתרוהו מכל צד, משל כאילו היה זה מאמן לקבוצת כדור רגל.

«הצרור» נפתח לרוחה, – ומתוכו החלו שופעים רובים, תחמושת. מקלעים, מכונות יריה, מאות קצינים וסמלים וכמליון לירות מצריות. הבטליון החבשי השני כבר הגיע מקניה ותקע אהליו מתוך לחרטום. במקום אשר נועד לשמש מעתה מרכז אימונים לחבשים. הוחלט על שעורי-בזק למתורגמנים, וגננים ילמדו כלאחר-יד כיצד יש לזרוע זרעים בבלאיה. קצינים וסמלים בריטיים יועמדו בראש יחידות, שנודעו בשם «מרכזים לאופרציות ולידיעות», בנות 150 חבשים, יערכו את מסעם – כאן, וכאן, וכאן – על פני מפת גוג'אם, לסוצף דרכים ולשמש חוד-חנית לגייסותיהם של ראשי השבטים השונים. «המרכז מס. 1» יאכל את חביצת חגה-מולד על חוף הנילוס הכחול. בטליון-הספר הסודני יעלה פלוגות-פלוגות על בלאיה, הפלוגה של אַקְלֶגְד נתחייבה לפלס שדה-חניה בבלאיה תוך X ימים+7. הקיסר יכנס במסילת-בטחון מיוחדת שתפולס על ידי מכוניות-משא. הבטליון החבשי השני יקבל תוך חודש ימים את הרובים ומכונות-היריה החדשים שלו, ובדרך יתאמן בשמושם עד שבבואו במגע עם האויב כבר יהיה מאומן למדי. לגופה ולקווארה* נניח להתבשל במיץ שלהן. כשהכל יתכנסו בבלאיה תכבש דאנגילה לסניהם בסופה ובמצפן!

אז העביר וינגיט בתקיפות את המטאטא שבידו וטאטא את כל גוג'אם כולה. נשמע

* מגדוד אולנים בריטי, קצין-המטה של משלחת-סנדפורד. – המער.

* מצודות-האיטלקים באזור הסמוך לגבול. – המער.

קול ענות מחאה ונדם. תוך חודש הימים שלפני זה ליקט מכל רחבי סודן למעלה מ-15.000 גמלים עם נהגים-מתנדבים, לשם שלישה לגוגיאם. אלה שקדמו לו קיבצו במשך ששה חדשים 800 גמלים בלבד. היו ** איש-ההרים, אשר כוינגיט בשעתו, סייר במטוסו את כל אורך הקו, נחפו לחרטום לדבר על לבו ולהסביר לו שכל האיזור ממערב לבלאיה אינו חבל ארץ שטוח, אלא שרשרת אחת של תלי לבת הנסתרים מעין רואה על ידי שיחים עבותים, ותל על תל עולה עד למרום צוקי הרוכס. אולם השעה היתה מאוחרת מלהניא את וינגיט ממעשהו. יחרצו הכלבים לשונם, אך השיירה הגדולה ביותר בדברי ימי סודן וחבש שומה עליה לצאת לדרכה.

* * *

הדרך בה הלך הקיסר לבלאיה היתה קשה ביותר, משום שעמדו בכל תוקף על כך כי עליו להגיע שמה במכונית-משא.

שמונה ימים שהה במחנה המבוצר על חוף נהר דינדר, בעוד שוינגיט התקדם בראש שתי מכוניות-משא של «חיל המגן הסודני» לפלס גתיב לבלאיה לפי המצפן. ב-27 בינואר הגיע רץ למחנה הקיסר מאת וינגיט, ובידו הידיעה כי וינגיט מתקדם יפה בדרכו וכי על הקיסר לצאת מיד בעקבותיו.

אֶנְדֵרִיוּ ובוֹיֵל, מפקד הבטליון החבשי השני, הטיעו את הקיסר ואת בני-לוייתו לאבו-ונדי במכוניות-משא משוק-חרטום, ששכרון ברגע האחרון: איזור זה עשוי חלי-גבעות העוטרים בריכת מים עומדים, והסלעים שופעים חום רותח במשך כל היום. כאן עלה באפם לראשונה ריחו המסוים של מסע-גוגיאם כולו. כאן נפלו ראשוני הגמלים ונשתיירו סרוחים כגלמים מרקיבים. בינות לסגרים אלה עשו שלושה לילות. כאן היה מקור המים היחיד בכל הסביבה שבהיקף של עשרים וחמשה מילין.

הגמלים אמרו לאנדריו כי קיימת גתיבת-גמלים ישרה המוליכה מאבו-ונדי לבלאיה ואפשר לעשותה במשך ששה או שבעה ימים. אולם וינגיט סבור ובטוח היה שעליהם להגיע לבלאיה עד 30 בינואר, ובו בערב קבלו ידיעה שניה הימנו הקובעת כי עליהם לצאת בעקבותיו במכונית-משא ולמעט במטען ככל האפשר. הדרך נוחה להליכה ומים מצויים בה בשפע. הם יוכלו לחנות «ליד הבריכה אשר במימיה מרוים הפילים את צמאונם». באמצעות המסה שבידו, המצפן ומדה-מהירות העריך וינגיט עיי חישוב נחפו מניה וביה כי הוא משרטט את אגרתו הממועכת במקום הרחוק כעשרים מיל מבלאיה. והוא לא ראה בשלמה אין להגיע בנקל לבלאיה במכונית.

לסיכך עמדו הללו וביררו את מטענם והפחיתו את הפמליה של הקיסר משבעים לעשרים ובכלל זה גם אנדריו והטעינום על גבי שלוש מכוניות-משא רעועות.

אותו יום עברו מרחק של 26 מיל. אופניו של וינגיט נתגלגלו צפונה כ-18 מיל במסילת-המשמרות האיטלקית המוליכה מגובה למטמה, ומכאן סטו לפתע מזרחה ואחר-כך דרומה מזרחה, דרך סבבי שיחים עבותים. לאחר מסע של יום תמים בחום כבד בחבל ארץ השטוף בשיחי-טרפים, אשר אנדריו הגדירו בקצרה כ«תופת», הגיעו עם לילה לנקודה נטולת-מים, הנמצאת במרחק שמונה מילין ממסילת-המשמרות.

** הקולונל בוסטד, מפקד «בטליון הספר» הסודני, שהוקם ב-1940 לשם שמירה על השיירות בגבול חבש. — המער.

למחרת, בשל מחסור במים, עברו עוד פחות מזה. מכוניות המשא הלכו והתפרקו קמעא-קמעא. ב-1 בפברואר, אחר עברם 12 מיל, הגיעו לבריכה אשר הזכיר וינגיט, מעוטרת גללי פילים. זה היה מסע מסרך. כל אותו יום היו מטפסים ויורדים ממכוניות המשא להעלותן מתוך תעלות או דוחסים את גלגליהן במדרונות תלולים, או סוללים מעברות-אבנים באדמת החול. הראס הזקן, גדול מושלי חבש לשעבר, נסיך סלאל וגונדר, צעד בראש האורחה עטוף גלימה שחומה, ועל שכמו קנה-הרובים אשר לו.

ב-2 בפברואר עברו רק 10 מילין, ונאלצו לנטוש את אחת ממכוניות-המשא אשר גלגליה נשחקו. המטען הועבר והוטען בלית-ברירה על גבי הגמלים.

עם שקיעת-החמה, לאחר שעברו את עשרת-המילין הללו, נאלצו לחנות מבלי להגיע למטרתם. גם וינגיט עצמו אנוס היה, מקץ ארבעה ימים, למשוך ידו מן המאבק המוגיע הזה, נטש את מכוניותיו למשמרת בידי יוני בשם קאראלאמבו, ויצא לדרך בגפו, ברכיבה. וינגיט בא לחנית-הקיסר באותו ערב רכוב על סוס מזוהם ועמו סרג'נט בריטי ושלוש פרדות נהלאות ורצועות. כלל נקט וינגיט לבלתי רחוק את גופו כל עת המערכה, אולם אותו יום נראה נרפש מתמיד; שערותיו מדובללות וסתורות, סנטרו העלה זיפים ומכנסיו הארוכים מאכולת חוחים ונעוצים. מלסתותיו הארוכות נעלם אותו חיוך לגלגני המצוי עליהן, בעת שהודיע כי נמצאים הם במרחק של 50 מיל מבלאיה; הוא פקד שהקיסר בלית שנים או שלושה מהחבשים, אנדריו ובויל יצאו עמו לדרך למחרת היום.

הם רכבו בערב ה-4 בחדש כששה מילין, ו-30 מיל ביום שלאחריו. יום זה, החמישי בחדש, היה הקשה ביותר שבכל המסע. השביל אשר בו רכבו, התפתל בינות לגבעות-אבן נמוכות, המלאות קני-חזרן מוצקים, שנחרכו מקרוב בשל האש שאחזה בחורשות-השיחים. מתוך הנוף שמסביב, מן האבק הלוהט, השחור והדק שהחנשא מתחת לפרסות סוסיהם ומתחת לכפות רגליהם המבוטכטות (בעת רדתם מטוסיהם), ברי היה להם שגמליהם עתידים למות. אך לא נשקפה כל סכנה לסטות מן הדרך, באשר סומנה עיי שלדי פגרים, או גמלים סרוחים הנושמים עדיין בכבדות, ומלאה משק כנפי זכובים; ובאם זקוק היה אדם למצפן בעל היקף רחב יותר דיו להטות נחירי אפו ומיד היה קולט את הבאוש מן הרכס הסמוך. למחרתו הגיעו לבסוף לבלאיה, והיו, אשר עלה שמה לפני-כן בדרך הדרום הנוחה יותר שנשתחררה עם נפילת גופה, קבל את פני הבאים במחנהו אשר לרגלי הצוקים הענקיים. וינגיט אמר לו ללא כרכורים: «הצדק היה עמך. אנכי טעיתי».

* *

18.000 גמלים שכר וינגיט ועליהם נהגים-מתנדבים סודניים, לצרכי מסע-הפטרייטים בגוג'אם, - איזור שהועמד מעתה לפקודתו (דן נתמנה לבריגדיר וליועץ פוליטי וצבאי ראשי לקיסר). 15.000 מהם לא חזרו לעולם.

זה היה קרבן שבהכרח.

וינגיט אמור היה לערוך מראש תכנית למסע-מלחמה שיימשך תשעה חדשים. בשטח שבין בלאיה לאדיס-אבבה, שכן איש לא האמין אותה שעה שכל חבש, פרט לגונדר, תכבש לפני עונת הגשמים של 1941. דומה היה כי מן הנמנע הוא שבטליון סודני אחד בצירוף בטליון פליטים חבשיים יוכלו למגר צבא העולה עליהם עשרת מונים ולגרשו מגוג'אם תוך חדשים ימים.

וינגיט קבע בתכניתו שכל המזון והתחמושת הדרושים לכל עונת הגשמים יובאו לבלאיה בהקדם האפשרי ביותר, אי אפשר היה להעלות על הדעת לסול דרך למכוניות מסודן עד צוקי-גוגיאם, ובעונת הגשמים אין להשתמש כלל בנתיבי-הסרדות.

סודן היתה ריקה מפרדות ומחבש נבצר היה להביאן. משום כך שומה היה על הגמלים שהביאו את האפסניה לבלאיה, למשוך בעול ההובלה גם במעלה הזקוף של רמות-חבש, ולילך אחר הצבא במשך מסע-המלחמה כולו.

בו בזמן נעשו כסדר מאמצים לסלול דרך למכוניות-משא לפנים גוגיאם. אש הועלתה על ידי המהנדסים בארץ, לארכה ולרחבה, למען בער את השיחים הסבוכים, וכמה וכמה מככשים יקרים נפגעו בקרקע הנוקשה.

באורח מדוקדק חיטבו את מטעני הגמלים, ולפי מספר הגמלים שנמצאו בעין יצא כי אין בהם כדי לשאת את המספוא הדרוש להם אם יש לבצע למועד הקבוע את התכנית המתוכננת ואם לשמור על צבא-גוגיאם שלא יגוע מרעב. נגזר על הגמלים לחפש מרעה לעצמם בצדי הדרך.

המרעה היה מועט, ומרביתו אכלה האש שהוצתה על ידי המהנדסים והתבערות שפרצו מאליהן. הארץ היתה לבה קופאת, מכוסה רבדי אדמת-כותן וזיסויף, וזרועה צוקי סלעים, שרגלי הגמלים נגפו בהם ונשברו והיו נופלים ונזאקים עד מות.

אכן, בלא הגמלים האלה, הרי התכנית שמצויהם היו לתכנה מניה וביה בין נובמבר 1940 לינואר 1941 בכוח של מליון לירות מצריות לא היתה מתגשמת, והחדירה לגוגיאם לא היתה באה לעולם. זו היתה הערכתו של פרי בשבתו במרומי תל-צוקים, הרחק מן המסילה והוא משקיף אל הכתמים השחומים שהבקיעו להם דרך לאט-לאט, והם איטיים ושחומים כל כך עד כי נעלמו מעיני שני מטוסים איטלקיים שחגו מעליהם ללא תכלית.

זו היתה גם דעתו של הקיסר. יום אחד מנה 57 גמלים שנפלו או גססו על אפס-הדרך. מחזה זה לא היה בו כדי לשמש אות לטובה בראשית מסע-המלחמה, אלא שהקיסר הסכין לראות בכשלונות. בבת צחוק אופיינית קיבל באהבה את שאין להמלט ממנו, והורה על ציבור עצמות אחד ואמר: «הלה הקריב את חייו למען חבש».

* *

700 גמלים הובאו במסילה התלולה לאנג'אבארה ו-200 פרדות נקבצו שם (ב-23/11). את האורחה הזו, ואת האנשים שבפיקודו, כינה וינגיט בשם «מחנה גדעון» משום שגדעון הכה את אויביו שוק על ירך. יתכן שהשם «קָוֶד» היה הולם יותר את המתנה הזו, שכל אימת שהתנגש באויב לא עלה במספרו אלא כדי רבע מיריביו.

«מחנה גדעון» התקדם בליל 25 בספרואר דרומה בואכה לבורייה, ווינגיט עובר בראשו ואקדוחו בידו. הוא נהג להעלות אישי-מדורות בראש הסור המתקדם כדי לסמן את הדרך, ועד מהרה השתלבו זרועות-אש אדומות אדירות בכל עמקי גוגיאם. הם עברו ברעש על סני-כסרים אחוזה-תנומה, והתושבים יצאו פעורי פה לחזות בשדרה, ארבעה מילין ארכה, וזמליה, שהתנהלו לאטם, מחסים על דלותה במספר, ו«אנשי-התעמולה» מסבירים לאוכלוסין מה כל הרעש הזה.

נאטאלה* לא ידע להחליט בנפשו אימתי עליו לנוס. הוא נשחטה עד אשר חלפה השעה הכשרה להמלט בלא הפסד סרסטיזיה וחמרי מלחמה, וסיפק היה בידי וינגיט לכתרו. הבטליון החבשי השני נשלח לרמבחה להתקיף בחזקה את המבצר, אשר רק בטליון אחד או שנים של ילידים החזיקו בו. על שארית המחנה הוטל לקרקר את המצודות מזרחה לבוריה, ממש ליד שערי-הגסיגה של האיטלקים.

כעבור ששה ימים של תגרות ושל הסתערות נמרצת נאלץ נטלה לסגת עם אנשיו, וכמעט שמוגרו רובי כוחותיו. סדרת-קרבות אלה ראויה לציון מיוחד בהסטוריה הצבאית בשל המתודים החדשים שהשתמשו בה; עקרוני מלחמת-עצבים זו, שהרסה ומיגרה את האיטלקים, היו להטיית-תעוועים, תעמולה, «הטור חמישי», השמוש במעטה-ליל ובמסחור.

וינגיט אהב את הקרב לשם קרב. הוא פתח במערכת בורייה בהתקפה על המצודה המזרחית לאור היום ב-27 בפברואר, ועמו שתי מחלקות בלבד. עזות-פנים זו הצעידתהו כמעט אל עכרי-פי-פחת, באשר הוא שקע בקרב, והאויב קידם את פניו בהתקפת-נגד של פרשים, שהגיתו מבורייה המרכזית. וכאן שוב חזרו הסודנים וגילו את אומץ-לבם, כשהם נמנעים ממתן-אש ממקלעי-ה«ברן» שלהם עד כי הפרשים קרבו אליהם למדי, ואחר-הפיצום לכל רוח. וינגיט הצליח לסגת, אך פלוגה של בטליון-הספר הוסיפה להטריד את המצודה כל הלילה, כשהאיטלקים מציגים לראוה את גבורתם בהמסירם מכל אשנב וסדק, עד עלות השחר, פגזים, כדורי מכוונת-יריה וכדורי-רובים מתוך נידודי-שינה. כעבור יומיים פינה האויב את מזרחה של בורייה, ונסתלק אל עבר מרכזה.

עתה סקד וינגיט על פעולה משותפת נגד מַנְקוּסָה.

כשעמדו בפעולה כנגד מנְקוּסָה, נשחתף חיל האויר המלכותי בפעם האחרונה במסע-מלחמה זה, בהפציצו את בורייה יומם ולילה. הכנסייה, במרחק 500 ירד ממצודת מנְקוּסָה, נלכדה, התקיפו עליה מכוונת יריה «ויקרט» משל הבטליון החבשי השני ומרגמה הותקנה בחפירה סמוכה. הפגז הראשון של המרגמה נפל בחצי-הדרך באדמת הפקר; השני נתפוצץ בין בני-בריתנו, אנשי הפיטוררי* וַלְקָה דְסָטָה, אשר באופן הראוי לשבח המתינו בקרבת-מקום יתרה לפקודת ההתקפה; והשלישית היתה בת-מזל, העלתה אש בבניני המצודה המרכזיים. לאור הלהבות שבצבצו מכל חלון וחריץ ושיוו למנְקוּסָה צורה של אנית-סיולים גדולה החוצה את הליל הטרופי, קוימה אש-הטרדה עד שהאיר השחר.

חמשה מאנשי הרמקולים שלנו הפריחו את דברי תעמולתם בלילה הראשון ממרחק של 400 ירד, ובלילה השני עשו את מלאכתם ממרחק של 200 ירדים. שומְבָּשִׁי (סרג'נט-מיג'ור של פלוגה) אריטראי השיב לנו בקול צעקה כשחלה הפסקה ביריות, אלא שבינתיים הספיקו עשרות חיילים לנטוש את שורותיהם, ומן ההכרח היה לכפות רבים אחרים. וכיון שהעליב את הקיסר, התנפלו האחרים על השומבשי בכוח הזרוע. לבסוף אף עדרי-הבקר של המצודה הונסו על ירי שתי נשים פטריוטיות.

לא היה כבר בכוחה של מנְקוּסָה להחזיק מעמד יותר מאשר שעות ספורות, כאשר, ביום הארבעה בסברואר, הופיעו במנומך מטוסים איטלקיים, אשר הגנו כרגיל על אגפי הנסיגה הגדולה, וגרודיו של נטלה התחילו זורמים ממצודות בורייה, גולשים כלשון של

* הקול. נטלה, מסקר חיל-המצב האיטלקי בבורייה והסביבה.
* דרגת שר-צבא חבשית, נמוכה מזו של דג'סמך' — המער.

פסולת-נופת מסואבת הנושרת מעל הכף. הם נהרו המונים-המונים, שחומים ושחורים, שבעת אלפים איש.

כי בטוחים היו שנשקפת לבורייה סכנה ודאית מהצבא הבריטי הגדול השורה בכל אתר וכבר חתך את גורלה של מנקוסה והיה מתקיף בחימה את דמבאחה. אם יעלה בידי הבריטיים לתפוס את שתי המצודות הללו הרי שיחסמו את דרך הנסיגה של נטלה. לפיכך מיהר נטלה לסגת דרך מנקוסה. בדרך נסיגתו זו כמעט שהשמיד את המפקדה של «מחנה גדעון», שכן וינגיט התמיד עוד אור ל-4 במרס בהתקפתו על מנקוסה, כשאתו שתי-שלוש מחלקות ואנשי תעמולה שגרונותיהם ניחרו. כמוהם כמוהו— כולם נאלצו להמלט על נפשם. וינגיט חיפש לו מקלט על רכס-גבעות שבמרומיו התפרקד הו בשלות-השקט ואכל את ארוחתו. מתוך שצף-קצף שאלו וינגיט מדוע לא חש לעזרתו עם שתי פלוגות מבטליון הספר. «שאלו עשיתי כך», ענה הו, «הרי שלא היה בכלל נשאר זכר מ«גדעון». שב-נא וסעד לבך».

השורה האיטלקית הדחוסה התגודדה בדרך ההולכת ממנקוסה לגיגה ודמבחה. «בנדות» לקויות בסדרן שמרו על אגפיה. ארבע מכוניות משורינות ובראשן קצין איטלקי ודגל בידו הנחו בתוך את החיילות הסדירים, בשיעור 4000 איש. שני רגימנטים של פרשים הלכו במאסף. מוכנים להתפרס לעבר אגף זה או אחר ולסייע בידי «בנדות». עם הגדודים הלכו גם נשים וילדים של הצבא— פרי תקופת-חניתם הממושכת, — וגם אותם ראשי שבטים אשר חרדו מפני נקמתו של נגש. לאחר שעברו, יצאו מיד שתי פלוגות מבטליון הספר, עם הו בראשם, בעקבותיהם, ומפקד הצבא הבריטי בכבודו ובעצמו הולך אחריהן, משאסף את כל מפקדתו, דהיינו מזכירו הארצישראלי, עקביה, וסגין שהיה תלוי לו בין שני שיחי-קוצים, בסמוך לאלחוט-שדה. בזניקות הנמרצות הללו אחר האיטלקים טרח כל אחד מ«גדעון» בכל מלאכה שתדרש. פרי נטל פיקוד על שיירת הגמלים, שמנו עתה כ-400, באשר הלשון הערבית היתה שגורה בפיו והכרח היה לטלטלם במהרה ממקום למקום ועם זה לדאוג לכך שישארו סמויים לצופה מן האויר. שולטן-גאבֶּה-מֶדְהִין קיבל פיקוד על יחידת התעמולה. ובפקודת וינגיט ניתנה לו מכונת-יריה. יחידת צבא קטנה זו תלתה את הרמקולים אשר לה מאחורי הגב, הפליגה אל אגפי האיטלקים, טבחה קבוצת חיילים מתוך «בנדה», והשולטן עצמו פגע בכדורו במיור איטלקי, הוריד את סרטיו מעל שכמו, ובימים שלאחר כך השליך את הסרטים הללו לרגלי הקיסר.

בליל הארבעה במרס וחמישה בו התקיסו שתי הפלוגות של בטליון הספר את מחנה האויב שחנה על אם הדרך. האויב ערך את חניתו ללא סדר, כלי ההובלה אשר לו במרכז, ומאות מדורות-אש מסביב. רוב החיילות היו יגעים או מבוהלים מכדי להתיצב במשמרות. ברדת הלילה הקריב הבטליון את מקלעי-ה«ברן» הספורים אשר בידו ויכוננם אל מדורות האש, וכשכבו המדורות החלו להמסיר כדוריהם, וכך נהגו כל הלילה. מאחוריהם ניצב וינגיט ומנהם באלחוט שבידו, ותובע מחרטום תחמושת נוספת. כמה מכוניות משא ומטען נטט נפלו בידו כבורייה. מטוסים דרום-אפריקאיים מטיפוס יונקרס היו מטיעים חמרי מלחמה מרוסיים אל שדה-החניה שבבורייה. כלי החובלה אך בדוחק הספיקו את שפע התחמושת שנדרש בשביל קרב הנערך מתוך מרוץ, ואשר בו האויב העיקרי המשמש מטרה

* חבורות סדירות-למחצה של חיילים ילידים, אשר הוקמו ע"י האיטלקים. — המער'.

לסגיעה הוא כוחו הנפשי של הצד שכנגד.

אכן, לא נותר במה להסיע את צרכי המזון. לפיכך אנוס היה «גדעון» להאבק שלושה ימים רצופים ללא מזון בפיו.

איש לא ידע היכן מקום המפקד, אולם ברור היה כי אמור הוא להופיע בכל אתר ואחר על סוסו האפור. איש גם לא ידע בבירור בכל בטליון-הספר את מקום המצאו של היו. אך ברי היה לכל כי הלה מתרוצץ מגבעה לגבעה בסנדלי-אידרא* הבלים, מנוסף במקלו פעם לחצי-כחה זאת ופעם לאחרת ונותן לה הוראות טקטיות אשר פרטיהן—והן היו מדוקדקות בפרטיהן— משתנים מרגע לרגע. ביום השלישי הבחינו כמה מקצינינו בקדרת ריבה של האויב בדרך, — ויעוטו אליה.

ליד דמבחה טעם «גדעון» את ארוחתו הראשונה. אולם גם שם לא היה בדעת האויב להתעכב. ב-8 במרס החל נטלה בורח דרומה, וב-10 בחודש פונה את «מצודת עמנואל», שעל נהר טמחה, לאחר שהציתה באש, והמשיך בדרכו לדבר-המרקוס.

רדוף ומורדף לילה-לילה בידי בטליון הספר— שהתמחה למלחמת-חשכה, ושכריכותיו ומנעליו הפכו בלאים ושמיכותיו הלכו לאיבוד, — המרה נטלה את ההוראות שניתנו לו מאת מפקדו נסי. שומה היה עליו להתגונן ליד נהר טמחה, והנה וינגיט והיו חצוהו כמנצחים לובשי בלאים. אכן, אין לומר כי רב היה הדמיון בין שנים אלה לגבי האופן בו מלא כל אחד את רגעי ה«יום-יום» המודמנים אפילו בתוך מלחמה מתישה שכזאת. וינגיט הסכין שלא לרחוק את בשרו גם בשעה שהמים נצנצו לעיניו, אלא נטה לדרכי ה«יוגי» ההודיים, ולזמירות-אינפוף של ססוקי זמרה אשר אפשר והיו פעם מזמורי תהלים, — ובשעת מעשה היה מתגרד ברגלו המזוהמת. ואילו היו מצא בדרך פלא אפשרות ללבוש יום יום זוג מכנסים וגופיה חדשים למען לא יסתאב כליל, וודאי שכבר היה מהרהר ביין-השמפניה שיפול בחלקו בדבר-המרקוס. וינגיט, בהתקלו בשנים-שלושה קצינים בצותא, היה עומד ומשמיע באזניהם הרצאה על העקרונות עליהם בנוי מסע-מלחמה זה. היו היה נוטלם במרץ בכתפיהם ומשלחם לעשות איש איש מעשה של תועלת ש«אך זה עלה במוחי, אחא, וכדאי לעשותו».

ב-13 במרס, — יומיים לפני התחלת האופנטיבה הגדולה על קרן — בא «גדעון» במגע עם האויב בעמדות גוליאט, במרחק כמה מילין מערבה לדבר-המרקוס. כאן ריכו הלז את כל הכוחות שעמדו לרשותו בגוג'אם, פרט לבטליונים אשר חילו המועט של סימונדס ניתק אותם בבחר-דר-גיארגיס, ולבטליון אחד שחנה במוטה, שבמזרח גוג'אם.

* * *

פעולות-המלחמה מסביב לדבר-המרקוס החלו ברצינות, ווינגיט נקט החלטה גורלית. האויב הגיח מדבר-המרקוס לאחור וכבש מחדש את «מצודת עמנואל», בעורפן של שתי הפלוגות מבטליון הספר, והיו בראשן. היחידה שהיתה ידועה בשם «המרכז מס. 1 לאופרציות וידיעות», בראשותו של בראון, נהדפה משם. ברור היה כי נתחורר לאויב עד כמה תשושים אנו, והוא עמד במידת מה על תעותעיה-האונאה שלנו. הקיסר עצמו, עם משמר-הראש הבלתי-מאומן שלו בן 200 איש, נמצאו בסכנה.

מצבנו היה מסוכן ביותר. בין «מצודת עמנואל» ובין הקיסר לא נמצא כל תריס מלבד שני שלישים מהבטליון החבשי השני המזועזע למדיי** ; ובין הקיסר לפלוגה מס. 3

* עור-זמש. ** לאחר הקרב על דרך דמבחה ראה בעמ' 60 — המער.

מבטליון-הספר, אשר עמדה בסני טורלי* - לא נמצא כל תריס ומגן. לגבי וינגיט הפתרון היחיד למצב היה ללחוץ על דברה-מרקוס. הבטליון החבשי השני הוסדר עד מהרה מחדש. כמעצר-דרכים, - ולפניהם מחלקה אחת מבטליון-הספר, תחת פקודו של קרידון הצעיר (שתפס מחדש את «מצודת עמנואל» ואחר חזר ונהדף משם). אלה שנשתיירו משתי הפלוגות של בטליון-הספר, אשר זה עתה איבדו את קצינם הסדיר היחיד הארים, בשל סצע שנחבל בו בשעת הרדיפה מבורייה אל דמבחה. - עליהם הוטל להשתער על דברה-מרקוס, שהאויב ריכז בה למעלה מ-10.000 איש, מלבד אנשי «הבנדה» של היילו במספר 5.000 איש. בבורייה עמדו 800 כנגד 7.000; עתה עמדו 400 כנגד 16.000. למזלנו נקהלו מסביב לדברה-מרקוס המוני «פאנוס»** «ובשי-בוזוקים» פטריוטיים, שהפילו אימה ופחד גם הם על האיטלקים.

מן ההכרח היה איפוא לנקוט תכסיס חדש שיהא הולם את המצב שנשחנה. וינגיט והיו חדרו אל מעגל הביצורים של דברה-מרקוס, ומבעד לרכס עטוף שיחים תרו את כל מערכת-המגן שלהם: - ממצודת וואנקרה עד אבימה, מ«מחנה הלבנים» עד למצודת-הבירה, מארמון בתו של ראס היילו עד בואכה לדברה-מרקוס העיר. סרג'נט סודני סייר את עמדת-גוליט, במרחק שנים או שלושה מילין צפונה לדברה-מרקוס בדרך העולה לבורייה, מקום שם חנו 2.000 איש מצבא המושבות האיטלקי, שהתבצרו בקו גבעות נמוכות, והחזיקו עיי כך בשער החיצון למעוזו של היילו. וינגיט צידד בזכות הסתערות-חתף על מרכזה של דברה-מרקוס, אולם היו סבר כי הכוחות שעומדי-ם לפקודתו לא יספיקו למטרה זו. הם יבקיעו להם דרך בלילה, אולם עם בוקר לא יוכלו למלט נפשם מפני חיל הפרשים. אך לגוליט יש בדעתו להתנהל מתוך תכסיס חדש. הוא תקע את מתנהו על התל-התלול, מילין ספורים צפונה לדברה-מרקוס.

מאז ולמעלה משבועים ימים, בשלהי מרס 1941, השתולל קרב, מוזר בקרב של בורייה, בין שתי המעצמות האירופאיות. חשכת הלילה שימשה רקע למעשי המתקיף, כי הכוח המתקיף כאן היו תריסר אנגלים ו-400 סודניים. מהצד השני, מכונסים במחנותיהם, בחסירותיהם ומאחורי מתרסי-אבנים, רבצו אלפים מתל-השחורים של האויב, שלא ידעו בנירור לצדו של מי עליהם להלחם - למען הקיסר, למען היילו או למען איטליה, או אפילו בעד מי וכנגד מי הם נלחמים בפועל. - שכן דברי התעמולה של איטליה ומדיניותה ידעו חליפות לרוב; ומשום כך, אף לא נלחמו, כי אם נסכו את רוח הביעותים גם על האיטלקים הלבנים, למעלה מאלף איש, שחנו עמם יחד. כלי הנשק שהשתמשו בהם בקרב זה היתה סצצת-מילס הבריטית, שהוטלה במדויק, לעומת מכונות היריה בְּרָדָה וְשׁוֹרְצֵלוֹנָה, ותותח ההרים של 65,7 מ"מ***, שירו יריות בגובה רב מדי בשל הבהילות; מצעדי-חשאיין של הסודניים, ושפתותיהם החסומות; לפניהם צועד קצין וסמל בריטי או סודני, המגשש דרכו בין השיחים וזרועו הימנית שלוחה לאחוריו להתראה, ופניהם אל חסירות האויב; ובסך הכל: משמעת בלתי-פוסקת, חריצות-אין-משלה, שתיקת דומיה - עד אשר נסף אדיר אחרון ממרחק עשרה ירדים מפריח את נשמחו של האויב מקרבו.

* הקולונל טורלי - מפקד הבריגדה הקולוניאלית האיטלקית בדנגילח שבמחוז מאנגאשה.
** חבורות «חמשיות», שפעלו ללא כל פקוד עליון. - המער.
*** כלי נשק איטלקיים. - המער.

לגבי ערבים סודניים היתה זו מלאכה נאה למדי. פרט לסמליהם והקצינים מילידי המקום, הרי לפני שנה ופחות מזה היו הללו עוסקים בעיקר בגמליהם שלהם או בגניבת גמלים זרים בקורדוזמן. ואשר לקצינים הבריטיים הרי גם אלה, מחוץ להיו ולסגנו, לא ידעו שירות סדיר מהו, וממשרדי מושלי מחוזות, משתית-ויסקי בחברותא על מרפסות בתיו של סינדיקט-הפזותן, נתלקטו הנה בשביל «לשחק קצת במלחמה».

מדי יום ביומו יצא קצין מעם המחנה שעל התל-התלול לסייר אחת מעמדות האויב. אחיכ, בשעות הערבים, היתה יוצאת אתו מחלקה אחת או שתיים, מ-50 עד 100 איש, לאיזה מקום-מסתור הקרוב ביותר אל עמדות האויב וממתינים לחשכה. האיטלקים הקלו ראש בכל תכסיסי הגישושים הללו של משמרות, סגולתו של הצבא הבריטי מקדמת-דנא. הם מעולם לא הגיחו ממקומות עמדתם וכלל לא טרחו להניס את פלגות-הפושטים שלנו בשעה שהללו תפסו את עמדות-המוצא להתקפה. לאחר שהחשיך היום היו אנשינו באים בגישושי התקרבות אחרונים. הקצין יעמוד בראש והאנשים אחריו, ומאותתים איש לאחיו בתנועות-יד או בלחשי-קול. ואף על פי שרגליהם היו נתונות במגפי-סנדלים כבדים עשויים עור, ורבים לקו בחבורות, הרי היו מתקדמים ללא רעש. כל אחד היה נושא עמו רובה ופגיון וכמה פצצות-מילס. לעתים גונב החשד אל האויב והיה ממטיר אש עליהם; אך הללו נאסר עליהם להשיב, וגם לאחר שאש האויב היתה פוסקת חייבים היו לשהות שעה קלה בלי נוע במקומותיהם. אחרי כן היו ממשיכים והולכים עד המקום הקבוע, מרחק תריסר צעדים מהעמדה, מתפרסים ימינה ושמאלה ומטילים פצצותיהם על האויב כשהוא רדום ביותר. ואחר כך באה זניקת-כידונים, - והעמדה בידיהם. בטרם יסוגו היו האנשים נשארים בעמדה על מנת להדוף התקפת-נגד אחת. לפי השכל הישר חייבים היו להתקיף בשעות הלילה העמוקות ביותר, בין 12-3 ל-3, ולחזור עוד לפני עלות-השחר. בתחומים קבועים אלה ניתן להם לגוון את מהלומותיהם כפי שמציינים דיני-החשבונות שלהם:

14 במרס: הותקף כפר של «בנדה» בפרברי דברה-מרקוס; בתים הועלו באש, נגרמו אבידות לאויב.

18 במרס: הותקפו עמדות האויב בגוליט, הדרך לדברה-מרקוס נורעה מוקשים, שתי מכוניות-משא של האויב פוצצו.

19 במרס: חמש מחלקות התקיפו ולכדו את «מצודת אבימה» בקרבת דברה-מרקוס המרכזית. הנסיגה נערכה בארבע בבוקר במדרון פתוח; קצין בריטי אחד נפצע.

21 במרס: מסע-הגישה אל עבר גוליט בוצע מתוך הפרת המועדים. ההתקפה נדחתה.

22 במרס: מודיעים שהאויב עומד להתקיף את המחנה שעל התל התלול. המחנה פונה. האויב נסוג לאחר שמצא את המחנה ריק מאדם.

23 במרס: שני הקולונלים * ערכו סיורים מסביב למחנה הפרשים של האויב; כפרי-ה«בנדה» סמוכים מדי. הפעולה נתבטלה.

24 במרס: התקפה ע"י החיל כולו על ארבע העמדות בגוליט. שלוש נכבשו. האויב המטיר אש תותחים, מרגמות ומכונות-יריה במשך כל הלילה. קצין בריטי אחד נפצע, 3 טוראים סודניים נהרגו בנפלים מעל צוק סלע; 11 נפצעו.

* וינגיט ופיסטד. - המער.

- 25/6 במרס : גוש במחנה.
- 27 במרס : המחנה הועתק למרחק של מיל וחצי מגוליט.
- 28 במרס : הרכס הגבוה השולש על גוליט מהדרום נכבש. אש הומטרה על גוליט והסכת אבידות חמורות. אין אבידות לבטליון הספר.
- 30 במרס : מרגמות פתחו באש לאור היום על גוליט. 38 מאנשי האויב נהרגו. הפטריוטים של אזאז' קאבאדה הטילו רימונים על מצודת וואנקה. הדרך שבין «מצודת עמנואל» וגוליט נזרעה מוקשים.
- 31 במרס : התקפת פצצות על אדיס, עמדת-היסוד שבגוליט. קצין בריטי אחד נהרג. האויב סיגה את «מצודת עמנואל», באכדו שתי מכוניות-משא. 23 מאנשי נהרגו.
- 1 באפריל : האויב מפנה את גוליט ונסוג אל מרכז דברה-מרקוס. גדודי האויב הראשונים נסוגים מדברה-מרקוס בכיוון הנילוס הכחול. אנשי אזאז' קאבאדה הטילו פצצות על מצודת אבימה.
- 2 באפריל : האויב ממשיך לסנות נקודות. התקפה במרגמות על מצודת מאקוב, שליד המרכז. אחריה באה התקפת-פצצות ודליקות גדולות. המשמרות מתקדמים.
- 3 באפריל : התקפת-פצצות על הארמון של בת הראס היילו. התקפה ממכונית-יריה על גדודי המושבות וה«בנדה» החונים לרגלי מצודת אבימה. כפי שמודיעים נסתיים הפינוי של החיילות האיטלקיים הלבנים.
- בינתיים שגר ה'יו את ג'ונסון, אחד מהבמקשים* הלבנים שלו, להצטרף אל ליג' באלאי זלקה ומיסיג'ר, בדרך המובילה מדברה-מרקוס אל הנילוס הכחול, למען חסל כליל את האיטלקים.
- ובשלושה באפריל יצא לסיורו הרגיל בכיוון לדברה-מרקוס, והבחין בעין בלתי מזויגת והנה דגלה של חבש מתנופף מעל למצודת-הבירה.

* *

לא כן חיל-הספר.

מוטה הוא המבצר האחר היחיד שנותר לאויב במזרח גוגיאס. כאן התבצרו כ-400 500 איש שנשתיירו מן הבטליון הקולוניאלי ה-69, ולכאן פנה היו, ועמו פלוגה אחת, דרך המעבר שבהרי-צ'ינְקאי, בגובה של 13.000 רגל. הסודנים יושבי-המישור שוב עשו את הדרך הזו ללא כל טרוניה, רגליהם תפוחות ומכוסות חבורות של פרעושים, לבושים מדי-כותן, שמיכה אחת ויריעת-קרקע אחת לאיש, בצינה ובסופה, חולים את חלי-ההרים, ומנת מזונותיהם קצוצה למחצה. בהגיעם למוטה נצטרפו ל«מרכז מס. 1 לאופרציות ולידיעות», ופתחו בהרעשת המבצר באש המרגמות ומכונות היריה. וינגיט הודיע באלחוט שעל כולם, פרט למחלקה אחת, לחזור כדי לשמש תוספת-הבטחה לדברה-מרקוס, אשר בטחונה היה נתון בספק. בבוא הליל, שילח היו את אנשיו משם, מבלי שהאויב יבחין בתמורה שחלה, וכשהאיר היום הלביש את הלויטגנט היחיד שנותר לו במדי-מיזר ושגרו אל מוטה בדרישה להסגיר את המבצר. לאחר קצת תעמדה נוספת של פני מתנגדים-עד-מות, גרמה תוספת אש מרגמות, מכונות-יריה ומקלעי-ברזן מסותחים קצרים לכך שמוטה הרימה את ידיה - בצורת

* דרגת-קצין בצבא הפצרי והסודני הדומה לדרגת-מיור. - המער.

קומיסריו מחולחל שיצא משם רכוב על סוס לבן ובידו דגל לבן גדול. ששים טוראים סודניים נכנסו למבצר בסך, מחוץ הרחבת-צעד, וחיוך של לגלוג על שפתותיהם, כדי לפרוק את הנשק מחיל המצב.

הוקראה הכרזת הקיסר ו-400 אנשי חיל המצב נודרזו והצהירו כי יש את נפשם להספח לצבא הקיסר.

אותו לילה פרץ אל היו הסרג'נט בֶּרְק, ששיחק כמגן מרכזי בנבחרת אוסטרליה לכדור רגל, ופנה אל היו בשאלה ברורה ונמרצת: «מי זכה במלחמה ארוכה זו, סיר, אנו או הם?» «דומה כי אנחנו זכינו», ענה היו מתוך תנומה. «פני הדברים דווקא מעידים על ההיפך מזה», ענה בֶּרְק, משך אחריו את היו והביאו לחדר רחב ידיים, בו התפרקו להנאתם קצינים איטלקיים, איש איש עם ידידתו החבשית.

הנה כי כן היתה לפנינו, בזעיר-אנפין, פרשת-הקץ של קיסרות-בֶּרְקיה.

נ. ל. סמיר

לקח הגריליה בחבש

פרשה אחרונה

בשלהי מרץ 1941, כשהאיטלקים רותקו לחלוטין אל קרן, אדיס-אבבה ודברה-מרקוס, מצודות אשר אף הן היו עתידות ליפול במהרה בידי הבריטיים, — רק אז אפשר היה לבחון את התוצאה של מסע-המלחמה — הסדיר והבלתי-סדיר — שנערך באיטלקים מגבול סודן, ולחשב בדיוק כמה מחצה התנועה הפטריוטית מכוחות התנופה הכללים של האויב.

ליד קרן ואמבה-אלג'י, שם ניפץ הקאיד * את חילות אריטריאה שנשתיירו ואת חיל המצב של אדיס-אבבה, — חוסלו שבעים ואחד בטליונים של צבא-איטלקים וילידים. הלחץ היה כה חזק עליהם עד שכל דיכיונות הגרינדירים של סבזיה, פאר-חייליה של האימפריה האיטלקית, נמשכה צפונה והושמדה בידי הארמיה של סודן.

באיזור ההתקוממות הרחב של שבטי אמחרה, המשתרע מאום-הֶגֶר שבגבול הסודני עד אדיס-אבבה, רותקו על ידי הפטריוטים ו«מחנה גדעון» חמשים וששה בטליונים מצבא האויב, ועשרים וששה בטליונים של «החולצות השחורות» בכלל זאת. ונוסף על כך — «בנרות» לא-סדירות במספר רב, אשר שימשו גם לפקוח על הבטחון הפנימי, וכן הבטליונים שפעלו כנגד חילות-ההודים שלנו ליד מְטִימָה.

חלק מכוחות אלה, בעיקרם «החולצות השחורות», שכנו בערים הגדולות, כגון אדיס-אבבה ודֶסִיָה, כדי להגן על האוכלוסיה הלבנה. כמה לא הוכשר כוח זה למלא תפקיד אחר כלשהו, על כך ניתנה הראייה כאשר נלכדו שתי ערים אלה בקלות מפתיעה על ידי הצבאות הבריטיים, שנפלו במספרם ממנו. ואז נתגלתה לעין המטרה היסודית בכל אירגון «החולצות השחורות» במזרח אפריקה, והיא: דכויים המוחלט של החבשים ושעבודם.

ברם, ריכוזי הצבא בעיקרם היו במרכזי המרד הראשיים: בגוג'אם ובבֶּגְמֶדֶר (גונדר). בגוג'אם החזיקו ששה עשר בטליונים מילידי המקום וארבעה בטליונים של «החולצות

* תוארו, בערבית, של מפקד הצבאות בסודן (הגנרל פלאט). — המער.